

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Dr. Varga Norbert

A magyar közigazgatás története

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

1

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege	kollekviummal záródó előadás
Tagozat	MKT-PN-17
Tárgyfelelős tanszék	SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszék
Oktatók	Dr. Varga Norbert docens
Elérhetőség	6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 43. szoba Tel/Fax: (62) 544-385 E-mail: vargan@juris.u-szeged.hu
Tantárgyi kreditpontok	3
Követelmények	az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

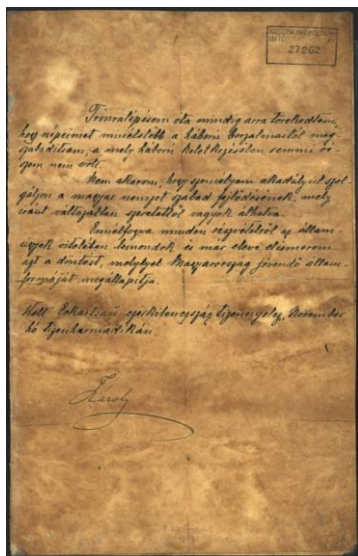
1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

Az olvasóleckében megtalálható feladat megoldásához szükséges idő: kb. 30 perc

4. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom, tankönyv.
5. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
6. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

Végrehajtó hatalom a Horthy-korszakban

Az első világháborút követően Európában alkotmányos mozgalmak indultak, amelyek egyik jellemző vonása az új nemzetállamok létrejötte.

IV. Károly 1918 október 16-án kiad egy **császári manifesztumot**, amelynek lényege egy laza nemzetközi államszövetség létrehozása. Ebben az államszövetségben helyet kaptak volna a volt Osztrák Magyar Monarchia területén kialakult nemzetállamok, (amelyek autonómiáját az uralkodó elismeri) Ezek teljesen önállóak és függetlenek lennének, s csak az uralkodó személye kötötte volna össze az államokat. Az államszövetség legfőbb államhatalmi szerve a Szövetségi Gyűlés lett volna, amelynek tagjait a tagállamok törvényhozó testületei delegálnák.

Ausztriában október végén kimondták, hogy Ausztria államformája köztársaság, ami megghiúsította a császári elképzelést. IV. Károly nem mond le a trónról, de 1918. november 13-án kiadja az **eckartsau nyilatkozatot**, a melyben kijelentette, hogy a kormányzati felségjogairól, és azok gyakorlásáról lemond.

„Trónra lépésem óta mindig arra törekedtem, hogy népeimet minél előbb a háború borzalmaiktól megszabadítsam; a mély háború keletkezésében semmi részem nem volt. Nem akarom, hogy személyem akadályul szolgáljon a magyar nemzet szabad fejlődésének, mely iránt változatlan szeretettől vagyok áthatva. Ennél fogva

minden részvételtől az államügyek vitelében visszavonulok és már eleve elismerem azt a döntést, mely Magyarország jövődő államformáját megállapítja. Kelt: Eckartsau ezerkilencszáz tizennyolc, november hó tizenharmadikán”

Népköztársaság:

Magyarországon a császári manifesztum kiadását követően polgári demokratikus forradalom bontakozott ki (őszirózsás forradalom). Tisza Istvánt meggyilkolják és a kormány lemondott, József főherceg gróf Károlyi Mihályt nevezte ki miniszterelnökké. A pártok és politikai testületek létrehozták a **Nemzeti Tanácsot**, amely a kormány szerepét töltötte be.

Az eckartsai nyilatkozat után a magyar országgyűlés Képviselőháza befejezettnek tekintette a tevékenységét, és feloszlatta önmagát. Miután a Főrendiház a Képviselőház nélkül nem tud működni, kimondta, hogy szünetelteti a tevékenységét.

A Nemzeti Tanács 1918 végén kiadja a **Néphatározatot**, amely kimondta, hogy Magyarország államformája népköztársaság.

1918. évi néphatározat

Magyarország Nemzeti Tanácsa a nép akaratából

a következő

NÉPHATÁROZATOT

hozta:

I. CIKK

Magyarország minden más országtól független és önálló népköztársaság.

II. CIKK

A népköztársasági alkotmányt új választójog alapján sürgősen egybehívandó alkotmányozó nemzetgyűlés állapítja meg.

A magyar országgyűlés képviselőháza és főrendiháza feloszlik és megszűnik.

III. CIKK

Addig, míg az alkotmányozó

nemzetgyűlés másként nem határoz, az állami főhatalmat a Károlyi Mihály elnöklete alatt álló népkormány gyakorolja a Magyar Nemzeti Tanács intézőbizottságának támogatásával.

IV. CIKK

A népkormány alkosson sürgősen

néptörvényeket:

1. az általános, titkos, egyenlő, közvetlen és a nőkre is kiterjedő nemzetgyűlési, törvényhatósági és községi választójogról.
2. a sajtószabadságról.
3. a nép esküdtbíráskodásáról.
4. az egyesülés és gyülekezés szabadságáról.
5. a földműves népnek földhöz juttatásáról.

Ezeket a törvényeket léptesse a népkormány sürgősen életbe és hajtsa végre.

V. CIKK

Az ezzel ellenkező törvényes rendelkezések hatálya megszűnik, minden egyéb törvényes rendelkezés hatályban marad.

Budapesten, 1918. évi november hó tizenhatodik napján.

Ezt követően felállt a **Nagy Nemzeti Tanács**, amely ideiglenes jelleggel törvényhozó hatalomként is funkcionált azon az alapon, hogy a Néphatározat feljogosította néptörvények alkotására. 1918. november 13. és 1919. január 11. között Magyarországnak nem volt államfője. November 13-án jelentette be ui. IV. Károly, hogy lemond az államügyekben való részvételről, *Károlyi Mihályt* pedig január 11-én választotta meg a Nemzeti Tanács Végrehajtó Bizottsága ideiglenes köztársasági elnökké.

Tanácsköztársaság:

Ezzel megindult egy olyan alkotmányos fejlődést azonban megakasztotta, hogy 1919 január végén a szélsőbal kezébe került a hatalom, majd 1919. március 21-én létrejön a **Tanácsköztársaság**. Ez a diktatórikus államforma, amely ugyan látszólag demokratikus, de valójában diktatórikus eszközökkel irányították az országot. Elvileg fenntartották pl. az általános, egyenlő, titkos és közvetlen választójogot, de sokakat kizárnak a választójogból.

Forradalmi Kormányzótanács tagjai

Horthy-korszak végrehajtó hatalmi struktúrája:

A tanácsköztársaság bukása után egy alkotmányos rendszert kellett kiépíteni. Ekkor kap hangsúlyt a jogfolytonosság eszméje és ehhez kapcsolódóan a szentkorona tan.

A **jogfolytonosság** elve a dualizmus időszakában jelent meg a közjogi

irodalomban. Ennek lényege, hogy a magyar alkotmányfejlődés ezer éves múltja tekint vissza, az alkotmányfejlődés azonban csak akkor lehet folytonos, s egyben jogszerű, ha az alkotmány változtatására az alkotmányban meghatározott módon kerül sor, vagyis az alkotmányt csak az alkotmányban arra feljogosított szervek, és az alkotmányban meghatározott módon változtathatják meg. A jogfolytonosság elve szerint tehát az alkotmányt forradalom útján nem lehet megváltoztatni. Éppen ezért, amikor a Tanácsköztársaság bukása után a hivatalos politikában újra megjelent a jogfolytonosság eszméje, az nem az öszirózsás forradalomhoz kötődött, hanem azt hangsúlyozta, hogy alkotmányjogi szempontból vissza kell térni a dualizmus időszakához.

A **szentkoronatan** ugyancsak a dualizmus időszakában jelent meg újfent, mint Magyarország közjogának egy legfontosabb elméleti alapja. Az a nézet alakult ki, hogy a szentkora jelképezte a magyar nemzetet. Ez az áprilisi törvényekből vezethető le. Az áprilisi törvényekkel ui. megkíséreltek minden rendi előjogot eltörölni, amelynek következtében minden állampolgár bekerült a szentkorona védőhálójába. Ebből viszont az a következtetés vonható le, hogy a szentkorona az egész magyar népet testesítette meg, a hatalom tehát a népet, a magyar emberek összességét illeti. A nép azonban közvetlenül nem tudja gyakorolni a hatalmat, ezért azt átruházza a szentkoronára. Ez nem új gondolat, hiszen a bíróságok a Monarchia idején a szentkorona nevében hozzák az ítéleteiket. 1920 után a jogfolytonosság elvébe jól beillett a szentkoronatan, a szentkorona volt a jogfolytonosság szimbóluma, a szentkorona nevében alkotmányos intézmények gyakorolták a hatalmat.

A jogfolytonosság elvéből adódóan két fő kérdést

kellett rendezni:

- az államfő és az államforma;
- a törvényhozó testület működését, hiszen 1908-ban a Képviselőház feloszlatta saját magát, a Főrendi Ház pedig kimondta, hogy szünetelteti a tevékenységét.

Az államfő és az államforma kérdése:

Az I. világháborút lezáró békeszerződések kimondták, hogy a Habsburg-házból származó személy nem kerülhet egyetlen állam trónjára sem. A jogfolytonosság ideológiájának, a szentkoronatanak a monarchia államformája felelt meg, s ez lett a többségi álláspont. Azonban ezen

belül is két fő álláspont alakult ki: a legitimisták az **alaki jogfolytonosság** jelentőségét hangsúlyozva IV. Károlyt elismerték Magyarország királyaként, a többségben lévő szabad királyválasztók viszont az **anyagi jogfolytonosság** teóriájára hivatkozva azzal érveltek, hogy miután nem működik az országgyűlés, mint a nemzeti főhatalom szerve, az alkotmányos alapkérdésekről - köztük az államfő személyéről is - maga a nemzet jogosult dönteni.

Végül maradt Magyarország államformájának a monarchia azzal, hogy egyelőre a király személye nem meghatározható. Így lett Magyarország államformája **király nélküli királyság**. A királyt helyettesíteni kell és ez a királyt helyettesítő államfő a kormányzó lett.

A kormányzó jogköre

Magyarország ideiglenes államberendezkedéséről szóló **1920:I. tc.** rögzíti, hogy Magyarország államfője a kormányzó, s ez határozta meg a kormányzó jogkörét is. A Horthy-korszakban azt a törvényt többször módosították és a módosítások eredményeként fokozatosan bővült a kormányzó jogköre. Az 1920:II. tc. tartalmazta, hogy a Nemzetgyűlés Horthy Miklóst választotta meg kormányzónak. (Hunyadi gyámkormányzó, Kossuth kormányzó elnök, Horthy kormányzó.)

A törvény negatív taxációval határozza meg a jogkörét, azt jelölte meg, hogy a királyt megillető jogok közül melyek azok, amelyek a kormányzót nem illetik meg. Lényeges, hogy a kormányzó felelősségre vonható volt.

1. A kormányzó törvényhozó hatalommal kapcsolatos jogköre:

- Összehívta a törvényhozó gyűlést, de nem napolhatta el az üléseit, és nem oszthatta fel, kivéve, ha tartósan munkaképtelenné vált.
- Az országgyűlést berekeszthette, de csak akkor, ha az országgyűlés befejezte a tevékenységét.
- Kiírta az új országgyűlési választások időpontját.
- Törvénykezdeményezési joga volt. A törvényjavaslatokat az országgyűlés elé terjesztés előtt láttamoznia kellett, de nem volt előszentesítési joga.
- A törvényhozás által elfogadott törvényt szöveget aláírta és kihirdetési záradékkal látta el (nem volt tehát törvényt szentesítési joga, szemben a királlyal).
- Szuszpenzív (felfüggesztő) vétőjoga volt. Eszerint a kormányzó a Nemzetgyűlés által elfogadott és neki aláírásra és kihirdetésre megküldött törvényjavaslatot 60 napon belül visszaküldhetett az országgyűlésnek megfontolásra. Ilyenkor az országgyűlés köteles a törvényjavaslatot újratárgyalni. A későbbiekben ezt a szuszpenzív vétőjogot kiterjesztették kétszer hat hónapra. Abban az esetben, ha az országgyűlés harmadszor is visszaküldte a törvényjavaslatot a

kormányzónak aláírásra, ekkor már köteles volt 15 napon belül aláírni és kihirdetési záradékkal ellátni.

- 1926-ban a felsőházi törvény alapján a kormányzó kinevezési jogot kapott: 40 személyt kinevezhet a Felsőház tagjává. A kinevezés élethossziglan szólt. A Horthy- korszak végére ez a szám 87-re emelkedett.

2. Kormányzati jogai:

- Kinevezi a kormányt.
- Minden kormányzati felségjogot átruházott hatáskörben gyakorolhatott, gyakorlatilag minden rendelkezése, intézkedése érvényességéhez miniszteri ellenjegyzés kellett.
- A külügyi kormányzati jogköre alapján
 - o küldte és fogadta a követeket;
 - o nemzetközi szerződéseket írhatott alá (parafálási jog), ha ezek érintik a törvényhozás tárgyait, csak akkor lesznek kötelezőek, ha azokat az Nemzetgyűlés is elfogadta (ratifikálta).
- A hadügyi kormányzati jogköre alapján megillette a hadsereg vezényletének a joga, de Magyarország határain kívülre nem vezethette a hadsereget. A békekötéshez és a hadsereg országhatárokon kívüli vezetéséhez a Nemzetgyűlés előzetes jóváhagyása kellett. Trianon után kibővül a hadügyi jogköre, Magyarországon kívülre is vezethette a hadsereget.
- Az egyházzal kapcsolatos kormányzati joga:
 - o törvényességi felügyeleti jog,
 - o nem illette meg viszont a főkegyúri jog (Ténylegesen azonban a pápa egyeztetett Horthyval a kinevezendő püspökök személyét illetően.)
- Nemességet nem adományozhat, ezért hozza létre később a vitézi rendet.
- Személye sérthetetlen volt, külön büntetőjogi védelemben részesült és 1937-től felelősség nem terhelte.

3. Az igazságszolgáltatással kapcsolatos kormányzói jogkör:

Szűkebb, mint a királyé, ugyanis nem élhet a közkegyelem (amnesztia jogával), csak egyéni kegyelmet adhatott. Később a jogkörét kiterjesztik az amnesztiaadás jogára is.

A kormányzó helyettesítése:

Az 1920: I. tv. nem rendezte ezt a kérdést. Az 1942:II. tc. szabályozta a helyettesítést. Eszerint a kormányzó-helyettes rendkívül korlátozott hatáskörrel rendelkezett. A kormányzó akadályoztatása esetén jogosult helyette eljárni. Ezt követően választják meg kormányzó-helyettessé Horthy Istvánt.

Utódajánlási jog:

Szabályozásra került a kormányzó utódajánlási joga 1937-ben. Eszerint a kormányzó három személyt jelölhetett kormányzóvá. A három nevet zárt borítékban kellett elhelyeznie. Halála esetén a Kúria elnöke, az országgyűlés elnöke és a kormányzó-helyettes vette volna át ideiglenesen, nagyon szűk körben a kormányzati feladatokat. Ennek alapján össze kellett volna hívniuk a kormányzóválasztó országgyűlést és ott felbontani a borítékot és felolvasni a három nevet. Ezek közül választhatott volna az országgyűlés. Ha több, vagy kevesebb nevet jelölt volna, akkor a jelölés érvénytelennek minősült volna.

A kormány szervezeti változása:

Néhány új minisztérium jön létre, pl. külügyminisztérium, népjóléti, közgazdasági, propaganda minisztériumi a dualizmus kori miniszteriális struktúrához képest.

A közigazgatási reformok:

A jogfolytonosság elvének megfelelően lényegében megmarad a dualizmusban kialakított közigazgatási rendszer, de néhány lényeges változást vezet be az **1929:XXX. törvénycikk**.

Módosítja a törvényhatósági bizottságok összetételét:

- lecsökkentette a létszámukat,
- módosította a virilisták körét.

A törvényhatósági bizottságok tagjainak 2/5-ét az országos választójog szerint választották meg; 2/5-ét a virilisták alkották, de úgy, hogy egy többszörös listából

maguk választották a törvényhatósági bizottság virilis tagjait (puha virilizmus);

1/5-ét kifejezetten szakemberek alkották (pl. városi főkapitány, tankerületi felügyelő).

A községek szintjén a polgármesterek hatáskörét megnövelte és eltörölte a tanácsokat. Bevezette a **kisgyűlés** intézményét. Ez egy új testületi szerv a törvényhatóságoknál, amely a törvényhatósági bizottságoktól vett át feladatokat A rendezett tanácsú városok elnevezése megváltozott **megyei városra**.

Bevezeti az **adminisztratív tutela intézményét** (közigazgatási gyámkodás) intézményét. Lényege, hogy ennek révén kormányfelügyelet valósult meg a törvényhatóságok felett. A törvényhatóságoknak a határozataikat fel kellett terjeszteniük az illetékes felügyeleti szervhez (alapvetően valamelyik minisztériumhoz) jóváhagyásra. A válaszra 40 volt a felügyeleti szervnek.

A kormányt megillette az önkormányzat feloszlatásának a joga, arra hivatkozással, hogy az adott önkormányzat tevékenysége, működése alkotmányosértő, vagy az állam érdekeivel össze nem egyeztethető. (Mivel ez egy keretszabály volt, gyakorlatilag erre hivatkozva fel lehetett oszlatni azt az önkormányzatot, amelyik nem hajtotta végre a kormány utasításait.

Feladat: Kérem, figyelmesen olvassa el az 1920:I. tc. szövegét:

*1920. évi I. törvénycikk
az alkotmányosság helyreállításáról és az
állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes
rendezéséről**

A nemzetgyűlés, mint a nemzeti szuverénitás kizárólagos törvényes képvisellete, megállapítja, hogy a királyi hatalom gyakorlása 1918. évi november hó 13. napján megszűnt. Megállapítja továbbá, hogy Magyarországnak és társországainak a volt osztrák birodalmi tanácsban képviselt királyságokkal és országokkal fennállott feloszthatatlan és elválaszthatatlan együttbirtoklása a bekövetkezett események folytán megszűnt. A nemzetgyűlés mindezekből a tényekből folyó következmények megállapítását a békekötés utáni időre tartja fenn magának.

Megállapítja továbbá, hogy az 1910. évi június hó 21. napjára törvényszerűen összehívott országgyűlésnek képviselőháza az 1918. évi november hó 16. napján hozott határozatával önmagát feloszlottnak nyilvánította, főrendiháza pedig ugyanazon a napon tartott ülésében e határozatot tudomásul vette és tanácskozásait berekesztette, miáltal az országgyűlés működése is megszűnt. Mindezeknél fogva az állami főhatalom gyakorlása az alkotmány rendes formái között lehetetlenné vált.

Alkotmányunk alapelveinek megfelelően az 1919. évi augusztus hó 7. napja óta alakult ideiglenes kormányok a nemzethez fordultak, hogy a nőkre is kiterjedő általános, titkos, egyenlő, közvetlen és kötelező választójog alapján válassza meg az akaratának képviselőjére hivatott nemzetgyűlést.

A nemzetgyűlési képviselőválasztások ennek folytán az ország mindazon részeiben megtartatván, amelyekben a választást ellenséges megszállás lehetetlenné nem tette, a megválasztott nemzetgyűlési képviselők az 1920. évi február hó 16. napján Budapesten az országgyűlés képviselőházának helyiségeiben egybegyülekeztek és nemzetgyűléssé alakultak.

Az így megalakult nemzetgyűlés mindenekelőtt a következő törvényt alkotja:

ELSŐ FEJEZET

Az alkotmányosság helyreállítására irányuló rendelkezések

1. § A nemzetgyűlés jóváhagyja a kormánynak ama rendeleteit, amelyek alapján a nemzetgyűlés összegyűlt.

2. § A nemzetgyűlés a magyar állami szuverénitás törvényes képviselőjének nyilvánítja magát, amely alkotmányunk értelmében az államhatalom gyakorlásának további módját is jogosult rendezni.

3. § A nemzetgyűlés tagjainak ugyanazt a mentelmi jogot biztosítja, amely az eddigi jogszabályok szerint az országgyűlés tagjait megilleti.

A nemzetgyűlés, annak bizottságai és tagjai, valamint működésük és a nemzetgyűlés által alkotott törvények ugyanabban a büntetőjogi védelemben részesülnek, amelyet a büntetőtörvények az országgyűlés, annak két háza, bizottságai

és tagjai részére, valamint működésük és a törvények védelmére biztosítanak.

Aki a nemzetgyűlés vagy valamely bizottsága tanácskozó termében jogosulatlanul megjelenik és onnan a nemzetgyűlés, illetőleg a bizottság elnökének felhívására azonnal el nem távozik, amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal s politikai jogai gyakorlatának felfüggesztésével büntetendő.

Ha a tanácskozó teremben jogosulatlanul megjelent egyén onnan az elnök másodszori felhívására sem távozik el, letartóztatandó és haladéktalanul a vádhatóság elé állítandó.

Ha ily cselekményt az ülésekről a házszabály értelmében kizárt képviselő követne el, a cselekmény nem esik a mentelmi jog védelme alá; ily esetben az ügyész a vádat csak a nemzetgyűlés hozzájárulásával ejtheti el.

4. § A törvényhozó hatalmat a nemzetgyűlés gyakorolja.

5. § A végrehajtó hatalmat a kormányzói tiszt betöltéséig egyedül a nemzetgyűlésnek felelős minisztérium gyakorolja.

6. § A magyar felelős minisztérium a külügyminiszterrel, a népjóléti és munkaiügyi miniszterrel, továbbá az 1917:XI. törvénycikk értelmében tárca nélkül kinevezhető miniszterek létszámában a kispapok miniszterével, a közéleti ügyek miniszterével és a nemzeti kisebbségek miniszterével egészítetik ki. E miniszterek ügykörét a törvényhozás

rendelkezéséig részletesen a minisztérium állapítja meg.

A király személye körüli miniszter állása megszűnik.

7. § A bírói hatalmat a törvény értelmében szervezett bíróságok a törvényhozás további rendelkezéséig a magyar állam nevében gyakorolják.

8. § Az ország védelmére s a belső rend és biztonság fenntartásában való közreműködésre nemzeti hadsereg állítatik fel, mely a magyar alkotmányra esküt tesz.

9. § Az úgynevezett népköztársaság és tanácsköztársaság szerveinek néptörvény, rendelet vagy más elnevezés alatt kibocsátott mindennemű rendelkezései érvénytelenek. Hasonlóképpen érvénytelenek az úgynevezett nemzeti tanácsoknak és szerveiknek mindennemű rendelkezései és határozatai is.

Az Országos Törvénytárból az oda beiktatott úgynevezett néphatározat és néptörvények töröltetnek.

Felhatalmazza azonban a nemzetgyűlés a minisztériumot arra, hogy az úgynevezett népköztársaság szerveinek rendelkezéseit, amennyiben a jogrend és a jogbiztonság érdekében szükséges, az alkotmány keretében saját felelősségére ideiglenesen hatályban tarthassa, vagy helyettük új rendelkezéseket állapíthasson meg. Addig is, amíg a minisztérium ebben a tárgyban intézkedik, az úgynevezett népköztársaság szerveinek rendelkezései ideiglenesen alkalmazásban maradnak, amennyiben tartalmuknál fogva az alkotmánnyal, a fennálló törvényekkel és törvényerejű szokásjoggal nem ellenkeznek, vagy törvényes felhatalmazás körében keletkeztek és még megszüntetve nem lettek.

A minisztérium továbbá felhatalmaztatik, hogy a törvényhozás további rendelkezéséig rendelettel megtehesse azokat az intézkedéseket, amelyek az úgynevezett tanácsköztársaság szerveinek rendelkezéseivel létesített állapot megszüntetésére és a jogrend helyreállítására szükségesek.

Utasítatik a minisztérium, hogy amennyiben a jelen §-ban említett rendelkezések tárgyában a törvényhozás további intézkedése szükséges, evégből mielőbb megfelelő törvényjavaslatokat terjesszen a nemzetgyűlés elé.

10. § A nemzetgyűlés az 1919. évi augusztus hó 7. napja óta az alkotmányos jogrend és a jogbiztonság helyreállítása végett alakult kormányok és tagjaik rendeleteinek érvényességét elismeri; felhatalmazza azonban a minisztériumot, hogy ezeket a rendeleteket a szükséghez képest hatályon kívül helyezhesse, módosíthassa vagy kiegészíthesse. Utasítatik egyúttal a minisztérium, hogy amennyiben e rendelkezések a törvényhozás hatáskörébe tartozó ügyekre vonatkoznak, mielőbb megfelelő törvényjavaslatokat terjesszen a nemzetgyűlés elé.

11. § A volt osztrák birodalmi tanácsban képviselt királyságokkal és országokkal szemben fennállott közös érdekű viszonyok megszűnván, az 1867:XII. törvénycikk, valamint az e viszonyokra vonatkozó egyéb törvényes rendelkezések hatályukat veszítették és a magyar államnak ősi függetlenségéből folyó szabad rendelkezése

e viszonyok tekintetében is teljesen helyreállott.

A nemzetgyűlés fenntartja a magyar állam minden igényét, amelyek az említett királyságokkal és országokkal fennállott kapcsolat megszűnése következtében a volt közös intézmények és vagyoni jogi viszonyok tekintetében vagy egyéb vonatkozásokban megilletik.

MÁSODIK FEJEZET

Kormányzói hatalom

12. § A nemzetgyűlés addig, amíg az államfői hatalom gyakorlásának mikéntjét véglegesen rendezi és ennek alapján az államfő tisztét tényleg átveszi, az államfői teendők ideiglenes ellátására a magyar állampolgárok közül titkos szavazással kormányzót választ.

13. § A kormányzót a királyi hatalomban foglalt jogok alkotmányos gyakorlása az alábbiakban foglalt korlátozások között illeti meg.

A nemzetgyűlés által alkotott törvények szentesítés alá nem esnek; azokat a kormányzó legkésőbb hatvan napon belül kihirdetési záradékkal és aláírásával látja el. A kormányzó a kihirdetés elrendelése előtt - indokainak közlésével - a törvényt újabb megfontolás végett egy ízben visszaküldheti a nemzetgyűléshez. Ha az így visszaküldött törvényt a nemzetgyűlés változatlanul fenntartja, a kormányzó azt tizenöt napon belül kihirdetni köteles. A kormányzó az államformának és az államfő személyének kérdésében alkotott törvényekre nézve a visszaküldés jogával nem élhet. Egyébként is a kormányzó a visszaküldés jogával csak úgy élhet, hogy a nemzetgyűlés a visszaküldött törvény tárgyában két évben megállapított tartamának letelte előtt még határozhasson.

A kormányzó a nemzetgyűlést nem napolhatja el és a királyi hatalomban foglalt országgyűlés-feloszlatási jogot a nemzetgyűlést illetőleg csak akkor gyakorolhatja, ha a nemzetgyűlés a kormányzó üzenete dacára tartósan munkaképtelenné vált és a munkaképességet a nemzetgyűlés elnöke a házszabályokban biztosított jogaival sem képes helyreállítani. Feloszlatás esetében azonban a kormányzó köteles az új nemzetgyűlés összehívása iránt már a feloszlató rendeletben akként rendelkezni, hogy a nemzetgyűlés az alkotandó új választójogi törvény alapján, ha pedig az addig megalkotva nem lenne, a jelenlegi nemzetgyűlés összeülése alapul szolgált választójog alapján, legkésőbb a feloszlatástól számított három hónapon belül összeülhessen.

A kormányzó képviseli Magyarországot a nemzetközi viszonylatokban. Követeket küldhet és fogadhat. Magyarország nevében a felelős minisztérium útján szövetségeket és egyéb szerződéseket köthet a külhatalmakkal, de amennyiben a törvényhozás tárgyaira vonatkoznak, csak a nemzetgyűlés hozzájárulásával.

Hadüzenethez vagy a hadseregnek az ország határán kívül alkalmazásához és békekötéshez a nemzetgyűlés előzetes hozzájárulása szükséges.

A végrehajtó hatalmat a kormányzó kizárólag a nemzetgyűlésnek felelős minisztérium által gyakorolja. Minden rendelkezése és intézkedése, ideértve a fegyveres erőre vonatkozó rendelkezéseit is,

csak úgy érvényes, ha az illetékes felelős miniszter ellenjegyzésével van ellátva. Ez azonban nem érinti a kormányzónak a hadügy körébe tartozó azon alkotmányos jogait, amelyek a nemzeti hadsereg vezérletére, vezényletére és belsőszervezetére vonatkozólag őt megilletik.

Nemességét nem adományozhat.

A főkegyuri jogot nem gyakorolhatja.

Általános kegyelmet csak törvény adhat.

14. § A kormányzó személye sérthetetlen és ugyanolyan büntetőjogi védelemben részesül, mint törvényeink szerint a király.

A kormányzót az alkotmány vagy a törvény megszegése esetében a nemzetgyűlés felelősségre vonhatja. A felelősségrevonást a nemzetgyűlés csak legalább száz tagja által aláírt indítvány alapján és összes tagjai kétharmad részének szavazatával mondhatja ki. Az eljárást külön törvény fogja szabályozni.

15. § A kormányzót „főméltóságú kormányzó úr” cím használata illeti meg.

16. § A kormányzó részére a nemzetgyűlés tiszteletdíjat állapít meg.

17. § A kormányzó mellé a hivatali tennivalók ellátására szükséges hivatalt a minisztérium a nemzetgyűlés által megállapított költségvetés keretében szervezi.

18. § A kormányzó tisztét csak akkor gyakorolhatja, ha a nemzetgyűlés előtt

leteszi a következő esküt: „Én, N. N., Magyarország megválasztott kormányzója, esküszöm az élő Istenre, hogy Magyarországhoz hű leszek, törvényeit, régi jó és helybenhagyott szokásait megtartom és másokkal is megtartatom, függetlenségét és területét megvédem, kormányzói tisztemet az alkotmány értelmében a nemzetgyűléssel egyetértésben a felelős minisztérium útján gyakorlom és mindent megteszek, amit az ország javára és dicsőségére igazságosan megtehetek. Isten engem úgy segítjen!”

HARMADIK FEJEZET

Záró rendelkezések

19. § Ezt a törvényt az Országos Törvénytárban, mint az 1920:I. törvénycikket kell kihirdetni.

A kihirdetés céljára e törvényt a következő bevezetéssel kell ellátni: „Emlékezetül adjuk mindenkinek, akit illet, hogy Magyarország nemzetgyűlése a következő törvénycikket alkotta”.

Ezután következik a törvény szövege.

A törvény szövegét a következő záradék rekeszti be: „Ezt a törvénycikket, mint a nemzet akaratát, mindenki köteles megtartani”.

A záradékot a nemzetgyűlés elnöke, jegyzője és a minisztérium elnöke írja alá.

20. § Ez a törvény kihirdetésének napján azonnal életbelép.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mi volt a közjogi jelentősége az eckartsai nyilatkozatnak?
2. Mikor és hogyan szabályozták a kormányzó jogállását?
3. Milyen jogai voltak a kormányzónak a végrehajtó hatalom kapcsán?
4. Milyen közigazgatási változások kerültek bevezetésre az 1929:XXX. tc. alapján?
5. Hogyan jelent meg az alkotmányosság helyreállítása az 1920:I. tc.-ben?

AJÁNLOTT IRODALOM

MEZEY Barna: Magyar alkotmánytörténet. Budapest, Osiris, 2003. (ötödik kiadás) 362-369; 382-428. pp.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_horthy_rendszer_jellegerol_elitizmus_tekintelyelv_konzervativizmus

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/kincstar_1997_01_horthy_rendszer/

